

УДК 342.92: 340.132

*Анатолій Миколайович Колодій,
головний науковий співробітник відділу
дослідження проблем правотворчості та
адаптації законодавства України до права ЄС
Інституту правотворчості та науково-правових експертиз
НАН України,
доктор юридичних наук, професор
ORCID: 0000-0002-6647-700X*

*Вікторія Миколаївна Тернавська,
провідний науковий співробітник відділу
дослідження проблем правотворчості та
адаптації законодавства України до права ЄС
Інституту правотворчості та науково-правових експертиз
НАН України,
кандидат юридичних наук, доцент
ORCID: 0000-0003-2102-619X*

ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ПИТАННЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ

Постановка проблеми. Наріжним питанням конституційно-правової політики сучасних демократичних держав є забезпечення якості нормативно-правових актів та ефективності їх реалізації, що має позитивне відображення в удосконаленні механізму правового регулювання. У доктринальних джерелах зазначається, що механізм реалізації права розпочинається на етапі закріплення прав та обов'язків людини і громадянина у нормативно-правових актах і завершується фактичним втіленням положень норм права (прав та обов'язків) у конкретній поведінці учасників суспільних відносин [1, с. 450–451]. Відповідно правореалізація посідає не менш важливе місце у механізмі правового регулювання, ніж правотворення. Більше того, удосконалення механізму реалізації правових норм сприятиме, як слушно зауважує С. Гусаров, удосконаленню механізму реалізації державної правової політики [2, с. 14].

Специфіка процесу реалізації права зумовлена способом правового регулювання, що використовується у тій чи іншій нормі права (дозвіл, зобов'язання або заборона), що дає підстави виокремити різні форми правореалізації залежно від характеру дій, необхідних для втілення правових положень у життя [3, с. 235]. У загальній теорії права вирізняють форми безпосередньої реалізації права учасниками суспільних відносин, а саме використання, виконання та дотримання, а також правозастосування, яке є ще однією формою реалізації права, що втілюється виключно в діяльності державних органів та уповноважених на це державою органів місцевого самоврядування, організацій та посадових осіб приватного права. Відповідно реалізацію права визначають як усвідомлену, інтелектуально-вольову діяльність суб'єктів права, що спрямована на використання, виконання, дотримання та застосування приписів правових норм з метою досягнення соціально-корисного результату, передбаченого законодавцем, задоволення потреб та виявлення соціальної цінності цієї норми [4, с. 30; 5, с. 111]. Аналізуючи особливості правового життя суспільства, цілком природно постають питання, які фактори впливають на ефективність реалізації права, які критерії оцінки цієї ефективності?

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У юридичній науці питання механізму правового регулювання досліджується переважно в аспекті продукції якісних та ефективних нормативно-правових актів, натомість не приділяючи достатньо уваги питанням правореалізації та її ефективності. Окремі аспекти правозастосування як однієї із форм реалізації права висвітлювалися

у наукових працях В. Авер'янова, С. Бобровник, С. Гусарева, В. Копейчикова, П. Рабіновича, Ю. Шемшученка та інших правознавців. Натомість важливо системно подати в юридичній літературі весь механізм правореалізації та нормативно закріпити критерії оцінки її ефективності. Це питання **актуалізується** у світлі євроінтеграційних процесів і стратегії конституційно-правової політики держави, спрямованої на адаптацію не лише законодавства ЄС, а й елементів правореалізаційної практики з метою удосконалення правової системи загалом. Відповідно **метою цієї статті** є вивчення теорії і практики ефективної правореалізації, під час дослідження яких **ключовими методичними інструментами** виступають положення діалектичного підходу, який надає можливість розкрити сутність правореалізації, поняття ефективності та її індикаторів і критеріїв за допомогою таких основних методів, як функціональний, формально-логічний, системно-структурний, порівняльно-правовий, інтерпретаційний.

Основні результати дослідження. У вітчизняній юридичній літературі питання ефективності реалізації права (норм права) висвітлюється здебільшого в аспекті проблеми ефективності самого права. Так, І. Онишук включає до змісту поняття «ефективність права» корисність, економічність та оптимальність дії нормативно-правового акта, оскільки метою прийняття норми права є досягнення позитивного для розвитку суспільства результату [6, с. 272]. Х. Ксантакі розглядає поняття ефективності правового регулювання як ступінь здатності законодавства досягти бажаних результатів регулювання суспільних відносин, де мають планомірно співвідноситися чи то узгоджуватися форма нормативно-правового акта, яка має відповідати його меті, та засоби досягнення цієї мети, які мають бути законними, справедливими, конкретними і передбачуваними, що унеможливить свавілля уряду й дасть змогу людям планувати і займатися довгостроковою підприємницькою діяльністю та особистими справами [7]. Звісно, оцінювати ефективність реалізації права без оцінки якості правового інструментарію неможливо. Однак такі дослідження переважно відхиляються від предмета безпосереднього вивчення і переходять у площину правотворчості. Крім того, ми поділяємо позицію В. Думи, що такі поняття, як «реалізація норм права», «правореалізація (реалізація права)», «здійснення права (норм права)», «дія права», «правове регулювання», «правовий вплив», «правомірна поведінка», «законність», «правопорядок» є взаємопов'язаними, але не однопорядковими юридичними категоріями [8, с. 47–53].

Розглядаючи питання ефективності реалізації права, маємо концентрувати увагу на етимології ключових термінів цього поняття. Так, у тлумачних словниках термін «ефективний» визначається як такий, що приводить до потрібних результатів, наслідків, дає найбільший ефект (результат) [9, с. 358]. Поняття «реалізація» визначається як дія за значенням «реалізувати», тобто здійснювати, робити реальним, втілювати що-небудь у життя [9, с. 1204]. Своєю чергою поняття «право» визначається в доктринальних джерелах як «система соціальних загальнообов'язкових норм, дотримання і виконання яких забезпечуються державою» [10, с. 5].

Виходячи з аналізу зазначених тлумачень термінів і понять, первісно можна підходити до поняття ефективності реалізації права як результативного втілення в життя положень тих соціальних загальнообов'язкових норм, використання, виконання, дотримання та застосування яких забезпечуються уповноваженими суб'єктами. Водночас ефективність реалізації права в цих чотирьох формах зумовлена низкою суб'єктивних та об'єктивних факторів, які обов'язково слід враховувати при оцінці ефективності. Таку ж позицію має О. Легка, вважаючи, що на ефективність реалізації норм права суттєво впливають загальні та спеціальні умови їх здійснення. Зокрема, до загальних відносять економічний і політичний устрій у державі, політичну і правову культуру в суспільстві, натомість до спеціальних – якість законодавства, якість процесуальних норм, законність, певну організацію правозастосувальних органів, їх забезпечення матеріально-технічними засобами [4, с. 32]. Погоджуючись загалом з такою аргументацією, ми, однак, вважаємо за необхідне ширше розглядати це поняття.

Ефективність реалізації права потрібно розглядати крізь призму таких індикаторів (показників), як якість і ефективність нормативно-правових актів; рівень правової свідомості і правової культури суб'єктів права; техніко-технологічний процес реалізації права; матеріально-фінансове забезпечення реалізації положень нормативно-правових актів; організаційно-правове забезпечення оцінки ефективності реалізації права. Водночас слід наголосити, що при вимірюванні ефективності реалізації права слід застосовувати як лінійку загальних індикаторів та критеріїв ефектив-

ності, так і специфічних, тобто властивих лише для певної галузі права. Крім того, погоджуємося з думкою І. Болокана, що в кожній галузі права варто відрізняти критерії ефективності реалізації норм, наприклад, адміністративного права загалом та критерії ефективності реалізації норм окремих адміністративно-правових інститутів [11, с. 15]. Доцільність запропонованого нами підходу щодо визначення ефективності реалізації права обґрунтуємо на прикладі аналізу виборчого законодавства.

1. Якість та ефективність нормативно-правового акта та викладених у ньому норм права. Якість будь-якого нормативно-правового акта та викладених у ньому правових норм має визначатися за полісистемними критеріями: по-перше, юридико-технічна досконалість нормативно-правового акта (форма, структура, юридична мова, стиль, граматичність) та, по-друге, відповідність змісту нормативно-правового акта національним інтересам (інтересам особи, суспільства та держави). Крім того, оцінюючи результат дії правової норми, слід не лише виходити з цільового контексту, а й співрозмірності цілі правової норми та тих засобів (правових і не правових), які були застосовані для одержаного результату. Повинно бути позитивне співвідношення між спрогнозованим і фактичним результатом дії правової норми в конкретних правовідносинах. Натомість загальними критеріями ефективності нормативно-правового акта та викладених у ньому правових норм є задоволення за допомогою права суспільних потреб, державних інтересів, прав і законних інтересів громадян, які й мають бути пріоритетними цілями нормативного врегулювання певної сфери життєдіяльності суспільства за допомогою права [12, с. 181].

Право громадян обирати й бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування гарантується ст. 38 Конституції України [13]. Порядок реалізації активного і пасивного права голосу в Україні регулюється Виборчим кодексом України від 19 грудня 2019 р. № 396-IX. Однак реалізація виборчого права шляхом використання, виконання та дотримання положень Виборчого кодексу опосередкована належним застосуванням норм виборчого законодавства уповноваженими державою органами. Так, зокрема, на підставі ч. 2 ст. 78 Виборчого кодексу України Верховна Рада України призначає чергові вибори Президента України не пізніше як за сто днів до дня виборів, а Центральна виборча комісія на підставі ч. 3 ст. 78 цього кодексу має оголосити про початок виборчого процесу шляхом прийняття рішення не пізніше як за дев'яносто один день до дня голосування [14]. Водночас Виборчий кодекс не містить норм, що регулювали б правовідносини, які, хоча не стосуються безпосередньо виборчих процесів відповідних виборів, але пов'язані з виборами, а саме питання статусу і порядку діяльності Центральної виборчої комісії як постійно діючого органу, а також функціонування Державного реєстру виборців. Фахівці наголошують, що неповне взаємне узгодження приписів Виборчого кодексу від 19 грудня 2019 року № 396-IX і законів «Про Центральну виборчу комісію» від 30 червня 2004 року № 1932-IV та «Про Державний реєстр виборців» від 22 лютого 2007 року № 698-V має своїм наслідком певні недоліки в механізмі правового регулювання, зокрема, прогалину в частині регулювання діяльності у позавиборчий період територіальних виборчих комісій, оскільки зазначені питання системно не врегульовані жодним законодавчим актом [15, с. 9, 12–13].

2. Рівень правової свідомості і правової культури суб'єктів права. Реалізація права передбачає втілення приписів правової норми у фактичній поведінці (діяльності) суб'єктів права [16, с. 409]. Кожна особа, пропускаючи правову інформацію через свою свідомість, приймає вольове рішення щодо належного використання, виконання, дотримання та застосування норми права. Однак низький рівень правової культури спричиняє не лише високий рівень абсентеїзму, що став причиною призначення повторних виборів на місцевому рівні у 2020 році, а й спричиняє правопорушення внаслідок неналежного застосування норм виборчого законодавства уповноваженими особами. Так, незважаючи на гармонізацію положень Виборчого кодексу України з положеннями Рекомендацій Комітету Міністрів Ради Європи (2006) та Рекомендацій 1877 (2009) ПАРЕ щодо належного правового та організаційного забезпечення реалізації прав внутрішньо переміщених осіб голосувати або балотуватися на національних, регіональних або місцевих виборах [17, с. 26], внесення змін до ст. 8 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII [18], мали місце факти незастосування норм права щодо внесення внутрішньо переміщених осіб у списки виборців.

3. *Техніко-технологічний процес реалізації права.* Як зазначає В. Косович, «застосування юридичних норм містить два інструментально-процесуальні компоненти: правозастосовну техніку та правозастосовну технологію. Правозастосовна техніка матеріалізується у правозастосовних актах, а правозастосовна технологія у безпосередній юридично регламентованій діяльності суб'єктів, наділених правом застосовувати юридичні норми» [19, с. 4]. Водночас юридична технологія має місце в кожній формі реалізації права, що відрізняється своєю специфікою. Так, використання пасивного виборчого права передбачає, по-перше, подачу пакета документів для реєстрації особи як кандидата на певну посаду; по-друге, внесення грошової застави на національних чи місцевих виборах.

4. *Матеріально-фінансове забезпечення реалізації положень нормативно-правових актів.* Реалізація нормативно-правового акта та викладених у ньому норм права є вкрай важкою чи навіть зовсім неможливою навіть з огляду на юридико-технічну досконалість правового інструментарію, якщо його реалізація не забезпечена належним матеріальним та фінансовим супроводом. Так, ч. 1 ст. 148 Виборчого кодексу України визначено, що фінансове забезпечення підготовки і проведення виборів народних депутатів здійснюється за рахунок коштів державного бюджету Центральною виборчою комісією, яка є головним розпорядником цих коштів [14]. Саме внаслідок недостатньої кількості коштів у державному чи місцевих бюджетах, неналежного забезпечення місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування виборчих комісій приміщеннями, обладнанням, транспортом тощо, вибори можуть не відбутися на окремих виборчих дільницях чи загалом на національному рівні.

5. *Організаційно-правове забезпечення оцінки ефективності реалізації права.* Оцінка ефективності реалізації права передбачає застосування таких правових засобів, як правовий моніторинг реалізації нормативно-правових актів і викладених у них норм права; правова та інші види експертизи нормативно-правових актів та викладених у них норм права; юридичне прогнозування; аналіз судової статистики та узагальнення судової практики. Так, саме використання правового моніторингу допомогло виявити порушення встановленої Виборчим кодексом обов'язкової 40 % гендерної квоти на місцевих виборах 25 жовтня 2020 року, тобто встановленої вимоги до партій під час формування єдиного та територіальних виборчих списків забезпечити присутність не менше двох кандидатів кожної статі у кожній п'ятірці [20].

На сьогодні роль моніторингу нормативно-правових актів значно зросла у зв'язку із синхронною ратифікацією Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 року. Це своєю чергою зумовлює нагальність прийняття Закону України «Про правовий моніторинг нормативно-правових актів», яким буде належно врегульовано суспільні відносини, пов'язані із визначенням якості та ефективності нормативно-правових актів та окремих норм права, прогнозуванням розвитку правового регулювання, правової системи загалом. Потрібна організація більш тісного зв'язку між правотворчістю та правореалізацією, оскільки найбільш істотними причинами низької якості та ефективності нормативно-правових актів є: відсутність об'єктивної інформації про реалізацію нормативно-правових актів; незастосування необхідних підзаконних нормативно-правових актів; порушення зв'язку між правотворцем та правореалізатором. Крім того, мають бути вироблені єдині критерії оцінювання такої ефективності, які варто закріпити на законодавчому рівні. На нашу думку, основними критеріями оцінки ефективності реалізації права є передусім реальна можливість здійснення особою законних прав та інтересів, а також дотримання при цьому законності і правопорядку в державі шляхом належного виконання покладених обов'язків. Наше бачення щодо структури і змісту такого нормативно-правового акта ми виклали у проєкті Закону України «Про правовий моніторинг нормативно-правових актів», розробленого спільно з науковцями відділу дослідження проблем правотворчості та адаптації законодавства України до права ЄС Інституту правотворчості та науково-правових експертиз НАН України.

Висновки. Отже, реалізація права посідає важливе місце в механізмі правового регулювання. Враховуючи, що «... ефективність законодавства визначається як співвідношення між фактичним результатом дії закону і тими соціальними цілями, для досягнення яких він був прийнятий» [19, с. 10], а «реалізація норм права (франц. *realisation* – здійснення, від пізньолат. *realis* – дійсний, існу-

ючий) – процес втілення приписів правових актів у поведінці суб'єктів та їх практичній діяльності по здійсненню прав і виконанню юридичних обов'язків» [10, с. 246], є усі підстави стверджувати, що ефективність реалізації права – це позитивне співвідношення між фактичним результатом реалізації права і тими соціальними цілями, для досягнення яких воно було створене, що виявляється у процесі фактичного втілення правових приписів у поведінці суб'єктів правових відносин.

Вважаємо за необхідне розробити на підставі науково обґрунтованої теорії повноцінну Концепцію реформування реалізації права в Україні, яка повинна, по-перше, затверджуватися законом, та, по-друге, бути системною, забезпеченою, логічною та послідовною [22, с. 313–317].

Список використаних джерел

1. Теорія держави і права. Академічний курс: підручник / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. 2-е вид., перероб. і доповн. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 688 с.
2. Гусаров С. Конституція і проблеми правової політики. *Віче*. 2011. № 21. С. 12–14.
3. Загальна теорія права: підручник / за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ: Ваіте, 2015. 392 с.
4. Легка О. В. Реалізація норм права: теоретико-правові аспекти. *Право і суспільство*. 2012. № 1. С. 30–33.
5. Подпіснєв Д. С. Ознаки реалізації норм права. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2013. Випуск 3 (19). С. 107–111.
6. Оніщук І. І. Правовий моніторинг: проблеми методології, теорії та практики: монографія. Івано-Франківськ – Дрогобич: Коло, 2017. 512 с.
7. Xanthaki H. On Transferability of Legislative Solution: The Functionality Test. 2008. URL: https://www.researchgate.net/publication/265042905_On_Transferability_of_Legislative_Solutions_The_Functionality_Test
8. Дума В. В. Підходи до праворозуміння та реалізації правових норм. *Правова інформатика*. 2009. № 1 (21). С. 47–53.
9. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доповн.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
10. Юридична енциклопедія: в 6 т. Т. 5: П–С / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ: Укр. енцикл., 2003. 736 с.
11. Болокан І. В. Критерії та показники ефективності реалізації адміністративно-правових норм: загальна характеристика. *Актуальні проблеми держави і права*. 2017. Вип. 79. С. 11–20.
12. Тернавська В. М. Критерії якості та ефективності нормативно-правових актів у контексті сучасної конституційно-правової політики. Правовий моніторинг як складова правотворчої та правозастосовчої діяльності: монографія / за заг. ред. О. О. Кота, А. Б. Гриняка, Н. В. Міловської. Київ: Алерта, 2023. 268 с.
13. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
14. Виборчий кодекс України: Закон України від 19.12.2019 р. № 396-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 7, № 8, № 9. Ст. 48.
15. Виборчий кодекс України. Книга перша. Загальна частина. Науково-практичний коментар / за ред. Ю. Б. Ключковського. Київ: К.І.С., 2021. 768 с.
16. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави та права: підручник. Київ: Кондор, 2005. 609 с. С. 409.
17. Камінська Н. В. Проблеми реалізації і захисту виборчих прав внутрішньо переміщених осіб. *Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал*. 2023. Випуск 3 (12). С. 22–34.
18. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 р. № 1706-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 1. Ст. 1.
19. Косович В. Правозастосовна техніка: загальнотеоретична характеристика. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2017. Вип. 64. С. 3–10.
20. Відомості щодо гендерного представництва кандидатів у депутати на місцевих виборах 25 жовтня 2015 року та 25 жовтня 2020 року. URL: <https://www.cvk.gov.ua/actualna-informaciya/187243.html>
21. Бірченко Ю. І. Деякі критерії оцінки якості та ефективності нормативно-правових актів. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2004. Том 26. С. 9–14.
22. Колодій А. М. Конституція і розвиток принципів права України (методологічні питання): дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.01; 12.00.02. Київ, 1998. 391 с.

References

1. Teoriia derzhavy i prava. Akademichnyi kurs: Pidruchnyk / Za red. O. V. Zaichuka, N. M. Onishchenko. 2-e vyd., pererob. i dopov. Kyiv: Yurinkom Inter, 2008. 688 s.
2. Husarov S. Konstytutsiia i problemy pravovoi polityky. *Viche*. 2011. № 21. S. 12-14.
3. Zahalna teoriia prava: Pidruchnyk / Za zah. red. M.I. Koziubry. Kyiv: Vaite, 2015. 392 s.
4. Lehka O. V. Realizatsiia norm prava: teoretyko-pravovi aspekty. *Pravo i suspilstvo*. 2012. № 1. S. 30–33.
5. Podpisnov D. S. Oznaky realizatsii norm prava. *Visnyk NTUU «KPI». Politolohiia. Sotsiolohiia*. Pravo. 2013. Vypusk 3 (19). S. 107–111.
6. Onyshchuk I. I. Pravovyi monitorynh: problemy metodolohii, teorii ta praktyky: monohrafiia. Ivano-Frankivsk – Drohobych: Kolo, 2017. 512 s.
7. Xanthaki H. On Transferability of Legislative Solution: The Functionality Test. 2008. URL: https://www.researchgate.net/publication/265042905_On_Transferability_of_Legislative_Solutions_The_Functionality_Test
8. Duma V. V. Pidkhody do pravorozuminnia ta realizatsii pravovykh norm. *Pravova informatyka*. 2009. № 1 (21). S. 47–53.
9. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (z dod. i dopov.) / Uklad. i holov. red. V. T. Busel. Kyiv; Irpin: VTF «Perun», 2005. 1728 s.
10. Yurydychna entsyklopediia: V 6 t. T. 5: P–S / Redkol.: Yu. S. Shemshuchenko (holova redkol.) ta in. Kyiv: Ukr. entsykl., 2003. 736 s.
11. Bolokan I. V. Kryterii ta pokaznyky efektyvnosti realizatsii administratyvno-pravovykh norm: zahalna kharakterystyka. *Aktualni problemy derzhavy i prava*. 2017. Vypusk 79. S. 11–20.
12. Ternavska V. M. Kryterii yakosti ta efektyvnosti normatyvno-pravovykh aktiv u konteksti suchasnoi konstytutsiino-pravovoi polityky. Pravovyi monitorynh yak skladova pravotvorchoi ta pravozastosovchoi diialnosti: monohrafiia / za zah. red. O. O. Kota, A. B. Hryniaka, N. V. Milovskoi. Kyiv: Alerta, 2023. 268 s.
13. Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1996. № 30. St. 141.
14. Vyborchyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 19.12.2019 r. № 396-IKh. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2020. № 7, № 8, № 9. St. 48.
15. Vyborchyi kodeks Ukrainy. Knyha persha. Zahalna chastyna. Naukovo-praktychnyi komentar / za red. Yu. B. Kliuchkovskoho. Kyiv: K.I.S., 2021. 768 s.
16. Kelman M. S., Murashyn O. H. Zahalna teoriia derzhavy ta prava: Pidruchnyk. Kyiv: Kondor, 2005. 609 s. S. 409.
17. Kaminska N. V. Problemy realizatsii i zakhystu vyborchykh prav vnutrishno peremishchenykh osib. *Irpinskyi yurydychnyi chasopys: naukovi zhurnal*. 2023. Vypusk 3 (12). S. 22–34.
18. Pro zabezpechennia prav i svobod vnutrishno peremishchenykh osib: Zakon Ukrainy vid 20 zhovtnia 2014 r. № 1706-VII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2015. № 1. St. 1.
19. Kosovych V. Pravozastosovna tekhnika: zahalnoteoretychna kharakterystyka. Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriia yurydychna. 2017. Vypusk 64. S. 3–10.
20. Vidomosti shchodo henderneho predstavnytstva kandydativ u deputaty na mistsevykh vyborakh 25 zhovtnia 2015 roku ta 25 zhovtnia 2020 roku. URL: <https://www.cvk.gov.ua/actualna-informaciya/187243.html>
21. Birchenko Yu. I. Deiaki kryterii otsinky yakosti ta efektyvnosti normatyvno-pravovykh aktiv. *Naukovi zapysky NaUKMA. Yurydychni nauky*. 2004. Tom 26. S. 9–14.
22. Kolodiy A. M. Konstytutsiia i rozvytok pryntsypiv prava Ukrainy (metodolohichni pytannia): dys. ... dokt. yuryd. nauk: 12.00.01; 12.00.02. Kyiv, 1998. 391 s.

Колодій А. М., Тернавська В. М. Ефективність реалізації права в умовах євроінтеграції: питання теорії і практики

У механізмі правового регулювання правореалізація посідає не менш важливе місце, ніж правотворення, оскільки у світлі євроінтеграційних процесів стратегія конституційно-правової політики держави спрямована на адаптацію не лише законодавства ЄС, а й елементів правореалізаційної практики з метою удосконалення правової системи загалом. У статті розглядається ефективність реалізації права крізь призму таких індикаторів (показників), як якість та ефективність нормативно-правових актів; рівень правової свідомості і правової культури суб'єктів права; техніко-технологічний процес реалізації права; матеріально-фінансове забезпечення реалізації положень нормативно-правових актів; організаційно-правове забезпечення оцінки ефективності реалізації права. Доцільність запропонованого підходу обґрунтовано на прикладі аналізу виборчого законодавства.

Робиться висновок, що ефективність реалізації права – це позитивне співвідношення між фактичним результатом реалізації права і тими соціальними цілями, для досягнення яких воно було створене, що виявляється у процесі фактичного втілення правових приписів у поведінці суб'єктів правових відносин. Пропонується розробити на підставі науково обґрунтованої теорії повноцінну Концепцію реформування реалізації права в Україні, яка повинна, по-перше, затверджуватися законом, та, по-друге, бути системною, забезпеченою, логічною та послідовною.

Ключові слова: конституційно-правова політика, правореалізація, критерії ефективності, юридична технологія, правовий моніторинг.

Kolodiy A. M., Ternavska V. M. Efficiency of law implementation in the context of European integration: issues of theory and practice

Law implementation takes important place in the mechanism of legal regulation as well as lawmaking since the implementation of the provisions of normative and legal acts contributes to the satisfaction of the interests of subjects of law and the achievement of a general socially useful result. This issue is relevant in the light of the European integration processes because the strategy of the state's constitutional and legal policy aimed at adapting not only EU legislation but also elements of law implementing practice in order to improve the legal system as a whole. In the article there considered the topical issues of the theory and practice of law implementation through the prism of impact factors on the efficiency of law implementation, and also the criteria for assessing this efficiency are determined.

The efficiency of law implementation is considered through the prism of such indicators as the quality and effectiveness of legal acts; the level of legal consciousness and legal culture of subjects of law; the technical and technological process of law implementation; material and financial support of implementing the provisions of legal acts; organisational and legal support of assessing the efficiency of law implementation. The authors emphasize that during measuring the efficiency of law implementation there should be used both a line of general indicators and criteria of effectiveness and specific ones, i.e. those inherent only in a particular branch of law. The expediency of the proposed approach to determining the efficiency of law implementation is substantiated by the analysis of electoral legislation.

It is concluded that the efficiency of law implementation is a positive correlation between the actual result of law implementation and that social goals for which it was created, what is manifested in the process of actual implementation of legal provisions in the behaviour of subjects of legal relations. It is considered appropriate to develop a full-fledged Concept of reforming the law implementation in Ukraine based on a scientifically substantiated theory, which should, firstly, be approved by the Law of Ukraine, and, secondly, be systematic, secured, logical and consistent.

Key words: constitutional and legal policy, law implementation, efficiency criteria, legal technology, legal monitoring.

DOI: 10.33663/2524-017X-2025-16-39-45